

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה
מסלול תקשורת

מיגדר (Gender) ותקשורת המונים (01-385-71)
קורס בחירה שנתי (2 ש"ש) – מ.א.

ד"ר עליזה לביא
תשס"ז

שיעור: יום שני - 16:00-17:30
שעות קבלה: יום שני - 12:00-13:00
טלפון- 03 - 5317059
דוא"ל - Laviea@mail.biu.ac.il

תיאור ומטרת הקורס

מטרת הקורס היא לערוך הכרות עם התקשורת ועם תוצריה באמצעות חבישת משקפי המיגדר. "כלי העבודה" של המרחב הציבורי הם המדיה והם משמשים כאמצעי הפצה, חיברות והשפעה. כלומר, רדיו, טלוויזיה, עיתונות וכדומה הם כלי ניווט חברתיים שיש בכוחם להשפיע על דעת קהל, להעלות נושאים לסדר היום ועוד.

סוגיית המיגדר (Gender) ותקשורת המונים תיבחן בהיבטים: מבניים, חברתיים, תרבותיים ותוכניים ותעסוק גם בתקשורת כמשלח-יד וגם במיפוי מיגדרי של התוצר התקשורתי. חלקם היחסי של נשים וגברים כמו גם מעמדם המקצועי, בקרב המועסקים באמצעי תקשורת המונים, עשוי ללמד על מעמדם בחברה ועל דפוסי יחסי כוחות בה. ניתוח ביקורתי של תוצרי התקשורת ותכניה עשוי לשפוך אור על תפיסות תפקודיות, על דימויים, על דפוסי של גברים ושל נשים ועל דרכי התמודדות לשינוי. השיעורים הראשונים יוקדשו להכרות עם התפתחות תחום המחקר; עם תיאוריות פמיניסטיות; עם לימודי תרבות ועם מודלים בתקשורת. לאחר מכן נעסוק בסוגיות ובנושאים המעסיקים את חוקרי/ות התקשורת והמיגדר, ונתמקד במציאות התקשורתית בישראל.

מטלות הקורס:

1. נוכחות והשתתפות בשיעור
 2. קריאת פריטים ביבליוגרפים
 3. מילוי מטלות הקורס:
- א. הצגת קטע עיתונות (כתובה או משודרת) רלבנטי בפני הכתה - 5%
על הסטודנט/ית להציג נושא אקטואלי בפני הכתה ולהעלות נקודות למחשבה (עשר דקות).
- ב. הצגת רפרט בכתה על מאמר מרשימת הקריאה - 15%
על הסטודנט/ית להציג מאמר/מחקר בפני הכתה. יש להביא את עקרי הדברים וכן ביקורת רלוונטית מגובה.
- ג. הצגת פרזנטציה- נושא נחקר והגשת עבודה - 35%
על הסטודנט/ית להציג את נושא העבודה, את שיטת המחקר, את ממצאי העבודה ולדון בכך בעזרת הכתה. שימוש בעזרים טכניים מומלץ. יש לתאם הזמנת עזרים (מגמת תקשורת או המח' למדעי המדינה). (שלושים דקות).
- ד. מבחן פתוח – על החומר שנדון במהלך השנה ועל עבודת המחקר האישית - 45%.

רשימת קריאה¹

1. סקירה היסטורית של חקר המיגדר בתקשורת והתפתחות

Van Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. London: Sage Publications. Chapters 1, 2.

שמור מדעי המדינה לפי ZOO (0296194)

- למיש, ד. (1998). "השסע השקוף: תצפית פמיניסטית על חברה דרך התקשורת הישראלית". בתוך: יער, א. ות. הרמן (עורכים), החברה הישראלית: בין פילוג לאחדות (עמ' 33-51). תל-אביב: מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום, אוניברסיטת תל-אביב.
נדפיס 7494 (463364)

- פרידן, בטי (1975). הבעיה שאין לה שם. 132-143.
אין

¹ פריטים המסומנים ב - ** יחולקו בכתה.

2. תקשורת כתרבות

- קארי, גי (1989). "גישה לתקשורת כתרבות" בתוך ליבס, ת. וטלמון, מ. (מקראה, כרך, ב') תקשורת כתרבות (2003). תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה (עמ' 79-96).
שמו מדעי המדינה לפי ליב. תק (553232)

- אלמוג, ע. (2004). פרידה משרוליק. חיפה: אוניברסיטת חיפה, זמורה ביתן. עמ' 980-900.
E 303.4 אל.מ. פו (0585220)

- שנער, ד. (2000). "וכל העם רואים את הקולות". בתוך: קופ, י. (עורך), פלורליזם בישראל, מכור היתוך ל"מעורב ירושלמי" (עמ' 185-198). ירושלים: המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל, מאור-ולך.
שמו סוציולוגיה לפי פלו. בי (0461369)

3. גישות פמיניסטיות בחקר התקשורת

- קמיר, א. (2006). "רצון בת המלך – כבודה: הזמנה לפמיניזם ישראלי", תרבות דמוקרטית, 10, 409-475.

- פרידמן, א. (1999). "על פמיניזם, נשיות וכוח של נשים בישראל", בתוך זרעאלי, ד. א. פרידמן, מין מיגדר פוליטיקה. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
שמו סוציולוגיה לפי מין. מג (439915) וגם תדפיס 8014 (483342)

- ה. דהאן-כלב ח. הרצוג מ. חסאן ח. נוה ו ס. פוגל-ביז'אווי (עמ' 19-47). מין מיגדר פוליטיקה. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, קו אדום.
שמו סוציולוגיה לפי מין. מג (439915)

- הוקס, ב. (2002). פמיניזם זה לכולם. חיפה: פרדס. עמ' 31-35.
305.42 הוק. פמ (0536284)

4. הבניה מיגדרית, זהות וחיברות

מקינן, ק. (2006). "מיניות, פורנוגרפיה ושיטה" 'הנאה תחת הפטריארכיה' בתוך: ללמוד פמיניזם: מקראה (בעריכת: האגודה הישראלית ללימודים פמיניסטיים ולחקר המיגדר). תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד: סדרת מיגדרים. [1990].
305.42 לל.מ. פמ (1107733)

הרצוג, ח. (2006). "בין ככר הדשא ושביל החצץ – נשים, פוליטיקה החברה האזרחית", תרבות דמוקרטית 10, 191-214.
כתב עת באולם 4

Van Zoonen, L. (1994). Feminist Media Studies. London: Sage Publications. Chapters 3, 4.
שמו מדעי המדינה לפי ZOO (0296194)

5. קידוד, פענוח ועוד

הול, ס. (1993). "הצפנה, פענוח" בתוך ליבס, ת. וטלמון, מ. (מקראה, כרך, ב') תקשורת כתרבות (2003). תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה (עמ' 390-401).
שמו מדעי המדינה לפי ליב. תק (553232)

** הרשות השניה לטלביזיה ולרדיו (2004). הנעדרים והנוכחים בזמן צפיית שיא - דו"ח מחקר.
בקטלוג (0595196)

6. סטריאוטיפים וחיברות - סדנא

7. הרצאת אורח/ת

8. עולם העבודה והשפעת הארגון על המיגדר.

זרעאלי, ד. (1999). "המיגדר בעולם העבודה". בתוך זרעאלי, ד. ואחרות, מין, מיגדר, פוליטיקה. (167-215). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, קו אדום. (עמ', 171).
שמו סוציולוגיה לפי מין. מג (439915)

De Bruin, M. (2000). "Gender, Organizational and Professional in Journalism," Journalism, Theory, Practice & Criticism, 1, 2, 217- 238.
תדפיס 10060 (602073)

9. נשים, גברים במשלח היד התקשורתית - תמונת מצב.
לימור, י. וע. לביא (2004). 'הפמיניזציה בתקשורת הישראלית - תמונת מצב'. המאמר הוצג בכנס השנתי
השמיני של האגודה הישראלית לתקשורת (נתניה, אפריל, 2004).
אין

Ross, K. (2001). "Women at Work: Journalism as en-gendered practice". *Journalism Studies*,
2(4), 531-544.
תדפיס 10531 (1102183)

10. השפעת המיגדר - האמנם?
ריץ, א. (2002). ילוד אשה. תל אביב: עם עובד [1989], עמ' 254-292.
306.8743 ריץ. גיל (0103932)

נוה, ח. (1999). "לקט, פאה ושיכחה: החיים מחוץ לקאנון". בתוך יזרעאלי, ד. ואחרות, מין, מיגדר,
פוליטיקה. (106-49). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, קו אדום.
שמור סוציולוגיה לפי מין. מג (439915)

11. צפייה ביקורתית - סרט
12. השפעת המיגדר בתקשורת?????

Ross, K. (2001). "Women at Work: Journalism as en-gendered practice". *Journalism Studies*,
2(4), 531-544.
תדפיס 10531 (1102183)

** Lavie, A and S. Lehman-Wilzig, (2005). "Do They Do What They Say? On the Necessity of
Methodological Integration in Research on Gender & News Production", *Journalism* (30 pages).
אין

Rodgers, S. and E. Thorson, (2003). "A Socialization Perspective on male and Female
Reporting". *International Communication Association*, 53 (4), 658-675.
אין

13. ערכים עיתונאיים וקריטריונים מקצועיים - האומנם??
לביא, ע. (2000). "חדשות הן חדשות. אין להן מין". פתוח, 4, 45-74.
כתב עת באולם 4

לחובר, ע. (2000). "נשים עיתונאיות בעיתונות הכתובה", קשר, 28, 63-74.
כתב עת באולם 4

סטיבנס, מיצ'ל. (1995). "הטלביזיה משנה את פני החדשות". בתוך: כספי, ד. (עורך). תקשורת המונים: זרמים
ואסכולות מחקר. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. [1991].
שמור מדעי המדינה לפי תקש. המ (216011) וגם תדפיס 7109 (0433330)

14. שפה ומיגדר
לוצאטו, ד. וי. יעקובסון (2000). "האם התחלפו הוורוד והתכלת? - שפת המיגדר בעיתונות הכתובה",
קשר, 28, 75-81.
כתב עת באולם 4

לביא, ע. וי, לימור, (2003). "מדיום בשלבי מיסוד: מספר שאלות מיגדריות ותפקודיות על העיתונות
המקוונת", פתוח, 5, 142-172.
כתב עת באולם 4

טאנן, ד. (1997). קצר. למה אין הבנה בין נשים וגברים. תל-אביב: מטר.
שמור סוציולוגיה לפי טנן. קצ (0251446)

15. סדנא - במבט ביקורתי אל הטלביזיה הישראלית

Glascock, J. (2001). "Gender Roles on Prime-Time Network Television: Demographics and Behaviors". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 4, 657-669.
EJournal

פלסנר-ליבס, ת. (2001). "השתלבותן של נשים במרחב הטלוויזיוני בישראל", בתוך: י. עצמון (עורכת), *התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית* (עמ' 325-339). ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.
שמור סוציולוגיה לפי התש.קו (484039)

בורדייה, פ. (1999). *על הטלביזיה*. תל אביב: בבל. [1996]. עמ' 12-41.
שמור מדעי המדינה לפי על.הטל (427444)

16. הצבע ארגמן - סרט

17. תת ייצוג נשים

First, A. (2002). "All Women should Cry: The Presentation of Women in Foreign News",
Communication, 27, 35-61.
אין

** לביא, ע. (2005). "גברים הם השיח נשים רק מעניקות לו צבע", *תרבות דמוקרטית*, 10 (טרם פורסם).
כתב עת באולם 4

18. ייצוג גוף

הוקס, ב. (2002). *פמיניזם זה לכולם*. חיפה: פרדס. עמ' 45-41.
305.42 הוק.פמ (0536284)

וולף, נ. (2004). *מיתוס היופי*. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. [1992]. 60-83.
שמור סוציולוגיה לפי וול.מי (585273)

** יחולק בהמשך

19. תקשורת ומיעוטים - מיגדר, מעמד אתניות - סדנא

20. הרצאת אורח

21. פורנוגרפיה - סדנא

פריטים יחולקו בנפרד

22. עבודות סטודנטים

23. עבודות סטודנטים

24. עבודות סטודנטים

25. עבודות סטודנטים

26. עבודות סטודנטים

ביבליוגרפיה להעשרה ולעבודות מחקר

אלמוג, ע. (2000). "חלוצה, צברית, עקרת בית, יאפית: שינויים בדמות האשה הישראלית ובמעמדה החברתי", *בקורת ופרשנות*, 34, 19-64.
כתב עת באולם 4 וגם תדפיס 7994 (480841)

גוברין, נ. (2000). "נשים בעיתונות העברית - ההתחלות", *קשר*, 28, 8-20.
כתב עת באולם 4

הרצוג, ח. (1994). *נשים ריאליות - נשים בפוליטיקה המקומית בישראל*. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל פרקים: 7, 8.
שמור סוציולוגיה לפי הרצ.נש (242625)

וולף, ו. (1981). *חדר משלך*. תל אביב: שוקן. [1929]. 7-121.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) וגם בספריה לספרות 828.91 ולף.חד (0207092)

ויטמן, ע. (1988). "נשים בעיתונות הישראלית", *קשר*, 4, עמ' 55-63.
כתב עת באולם 4

כהן-אביגדור, נ. (1998). פוליטיקאיות (בהשוואה לפוליטיקאים) בעיתונות נשים בישראל: דרך הצגתן בשנות הבחירות לכנסת - 1959, 1977, 1996. עבודת מ.א. רמת-גן: המחלקה למדע המדינה, אוניברסיטת בר-אילן. עבודת מ"א בדלפק ההשאלה או באולם השמורים לפי כהן. פו (0381701)

כספי ד. לימור, י. (1992). המתווכים - אמצעי תקשורת בישראל 1948-90, תל-אביב: 33-39. שמו מדעי המדינה לפי כספ. מת (0206093)

כ"ץ, א. ואחרים. (2000). תרבות הפנאי בישראל. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה. שמו מדעי המדינה לפי תר. הפ (0441123)

לביא, ע. (2001). רדיו ומיגדר בישראל. עבודת דוקטור. רמת-גן: המחלקה למדע המדינה (מסלול תקשורת), אוניברסיטת בר-אילן. עבודת ד"ר בדלפק או באולם השמורים לפי לבי. רד (0525845)

לירן-אלפר, ד. (2000). "עתידי התקשורת בידי נשים? סקירת פעילות הועדה למעמד האישה ברשות השידור, 1998-1999", פתוח, 4, 188-204. כתב עת באולם 4

למיש, ד. (1997). "שוות ערך תקשורתי: מבט פמיניסטי על התקשורת הישראלית", בתוך: כספי, ד. (עורך), תקשורת ודמוקרטיה בישראל (עמ' 119-139). ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד. שמו מדעי המדינה לפי תקש. וד (0305619)

לימור י. וכספי ד. (1994). "הפמיניזציה בעיתונות הישראלית". קשר. 15, עמ' 37 - 45. כתב עת באולם 4 וגם תדפיס 896 (0268531)

סטיינהם, ג. (1997). "שש עשרה שנים של נחיתות מקצועית", מסע אל מעבר למילים. תל-אביב: אור עם (145-139). שמו מדעי המדינה לפי סטי. מס (353875)

רוזין, ט. (2000). מה זה בכלל פמיניזם? תל אביב: זמורה ביתן. עמ' 41-17, 416-319. 305.42 רוז. מה (0469950)

Beasley, M. (1993). "Newspapers: Is There a New Majority Defining the News?" in Creedon, P.J.(ed.). Women in Mass Communication, Beverly Hills, CA: Sage, pp. 180-194. 302.23 WOM 1993 (0301450)

Cann, D. and P.B. Mohr (2001). "Journalist and Source Gender in Australian Television News". Journal of Broadcasting & Electronic Media, 45(1), 162-174. EJournal

Carter, C., Branston, G. & S. Allan (1998). News - Gender & Power. New York: Routledge. 070.4082 NEW 1998 (0447353)

Lorber, J. (1993). Paradoxes of Gender. Yale Univ. Press, Chapter 1, pp. 1-34. שמו סוציולוגיה לפי LOR (0319548)

Mills, K. (1997). "What Difference Do Women Journalist Make?", in Norris, P. (ed.), Women, Media and Politics, NY, Oxford: Oxford University Press, pp. 21-40. שמו מדעי המדינה לפי WOM (0332654)

Mitchell, C. (2000). Women & Radio. London: Routledge 384.54082 WOM 2000 (0539414)

Van Zoonen, L. (1998a). "One of the Girls? The Changing Gender of Journalism". In: Carter, C., G. Branston & S. Allan (eds.), *News, Gender & Power* (pp. 33-46). New York: Routledge
070.4082 NEW 1998 (0447353)

Van Zoonen, L. (1998b). "A Professional, Unreliable, Heroic Marionette (M/F): Structure, Agency and Subjectivity in Contemporary Journalism". *European Journal of Cultural Studies*, 1, 123-143.
תדפיס 8827 (0536941)